

**Pesticide
Action
Network**
Netherlands

Reactie van PAN Nederland

Uitvoeringsprogramma

Toekomstvisie gewasbescherming 2030

Aan de Leden van de Tweede Kamer

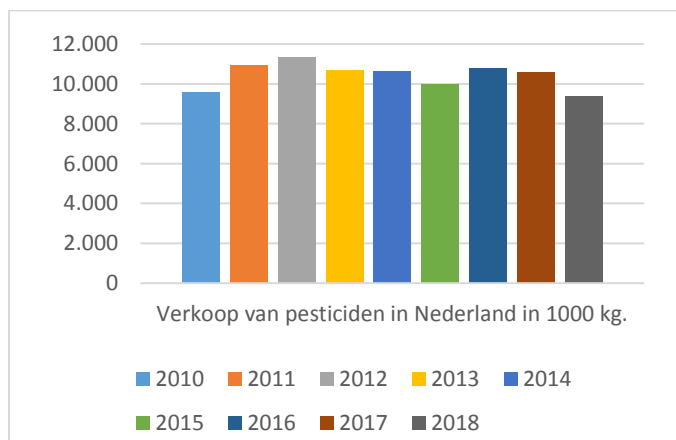
Betr. Oproep herziening Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030

Utrecht, 28 oktober 2020

Geachte Tweede Kamerleden,

Wij zijn buitengewoon teleurgesteld in het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 van minister Schouten. Het plan spreekt over een *'paradigmaverandering'*, maar die is helemaal niet te zien. Het is gewoon *'business-as-usual'* met bestrijdingsmiddelen als basis voor de landbouw en filosofieën over genetisch gemanipuleerde gewassen (Crispr-Cas) die voor weerbare rassen moeten zorgen. Waar is de U-bocht? Ook is het merkwaardig een *'programma'* te moeten lezen met drie doelen terwijl maatregelen ontbreken om die doelen te bereiken. De vernietigende *'Tussenevaluatie'* van het Planbureau uit 2019 (5 van de 6 doelen niet gehaald) wordt voor het gemak maar vergeten.

We kunnen alleen maar verbijsterd zijn door het ontbreken van reductiedoelstellingen van bestrijdingsmiddelen in het programma. Het gebruik hiervan ligt in Nederland al jaren op een hoog onverantwoord niveau van rond de 10 miljoen kilo actieve stof, in 2018 gelijk aan 2010 (zie Figuur, CBS 2020¹). Nederland is zelfs in overtreding van de Brusselse richtlijn 128/2009 en waarschijnlijk zal de Europese Commissie Nederland binnenkort voor de rechter dagen. Hoe is dit mogelijk? Reductie van gebruik zou toch de kern van het beleid moeten zijn. Het ontbreken van de woorden *'biologische landbouw'* in het plan zegt ook genoeg over de intenties van het uitvoerings-programma.

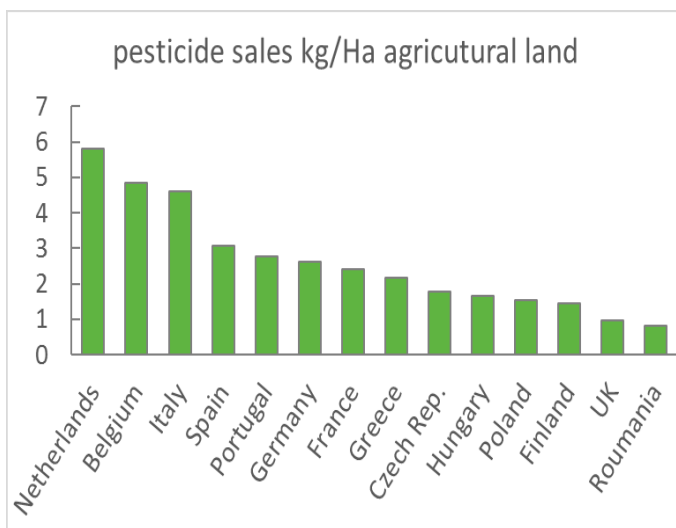
¹ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83566NED/table?searchKeywords=werkzame%20beroepsbevolking>

Wij kunnen geen andere conclusie trekken dan dat het uitvoeringsprogramma geen transitie van de huidige landbouw, export gerichtheid en hoge productie per hectare, zal bewerkstelligen. De schade aan de menselijke gezondheid en het milieu valt kennelijk onder 'collateral damage' en wordt niet effectief aangepakt. Het voorzorgsprincipe wordt genegeerd. De 'andere weg' die de minister wil inslaan is gericht op weerbare teeltsystemen, op innovatie en genetische manipulatie, die voor zogenaamde oplossingen moeten zorgen. Dat is het wel zo'n beetje. Ook is het merkwaardig dat bij de ontwikkeling van dit programma door de 12 betrokken partijen de biologisch sector niet vertegenwoordigd was.

Hier volgen de voornaamste punten van kritiek die PAN Nederland op het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030 heeft. Wij vragen u om het uitvoeringsprogramma aan te passen op deze punten.

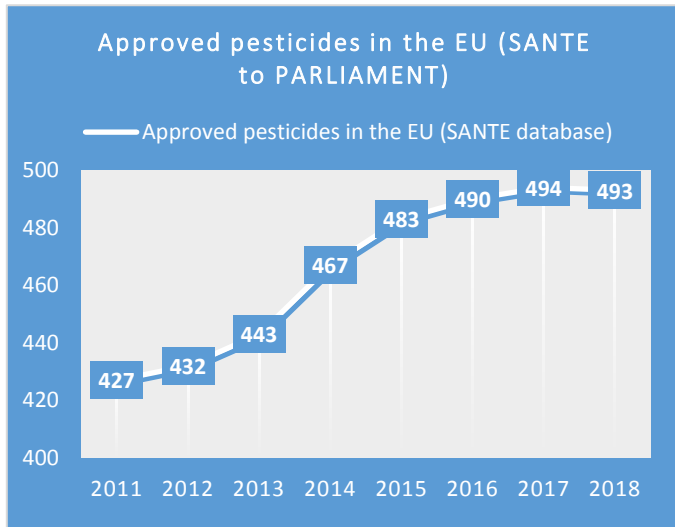
1. Reductie van gebruik ontbreekt

Concrete reductiedoelstellingen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen ontbreken geheel. Dit is volkomen onbegrijpelijk. Reductiedoelstellingen waren al een verplichting in de huidige Richtlijn 128/2009. Een richtlijn waar de Nederlandse handtekening onder staat. Nederland heeft deze richtlijn jarenlang ontdoken. De Europese Commissie heeft onlangs aangekondigd dat ze nu procedures zal starten tegen weigerachtige landen. Maar er is ook nieuw beleid. De Europese 'Green Deal', en als onderdeel daarvan 'Farm to Fork'. De minister zegt in de Tweede Kamer dat ze het 'Farm to Fork' document van de Commissie verwelkomt waarin 50% reductie van het gebruik in 2030 is opgenomen (en 50% van de meest schadelijke stoffen) en 25% biologisch bewerkt landbouwareaal. Desondanks toont het uitvoeringsprogramma aan dat de minister opnieuw het Europese plan zal negeren. Er is geen 50% reductie opgenomen, geen enkele reductie zelfs, en 'biologische landbouw' komt in het programma niet voor. Dit terwijl in Nederland het bestrijdingsmiddelen gebruik al jarenlang op een hoog, onaanvaardbaar niveau ligt, op Malta na het hoogste per hectare (zie onderstaande figuur, Eurostat data²). Het gevolg hiervan: ook de hoogste milieubelasting van Europa met de grootste schade aan het milieu en de biodiversiteit. Én Nederland behoort tot de landen met het laagste percentage biologisch bewerkt landbouwareaal.

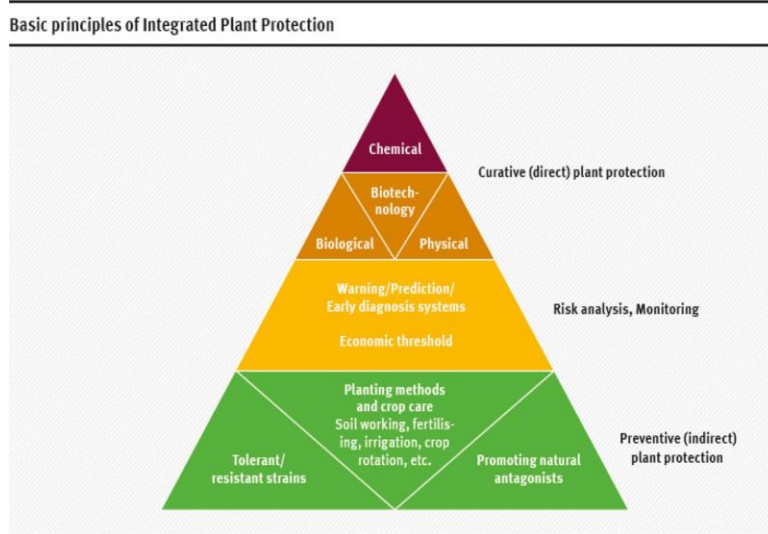
² Eurostat (aeifm- salpest09)

In Nederland ontbreekt beleid om het gebruik van bestrijdingsmiddelen effectief te reduceren, maar er worden wel misleidende teksten gebruikt, zoals ‘een krimpend middelenpakket’, terwijl het toegelaten aantal actieve stoffen voor bestrijdingsmiddelen voortdurend blijft stijgen (nu bijna 500 actieve stoffen in de EU, zie figuur hieronder).

2. Herdefiniëring van ‘geïntegreerde teelt’

Geïntegreerde gewasbescherming (Richtlijn 128/2009) wordt voortdurend genoemd in het plan van de minister. Maar eigenlijk wordt het geherdefinieerd naar ‘maatregelen en middelen’ (interventie), terwijl geïntegreerde teelt (IPM Integrated Pest Management) vooral bestaat uit preventie, en pas in geval van nood interventie kan worden toegepast (Annex III van de richtlijn, zie figuur onder). De tekst van het Uitvoeringsprogramma staat vol met elementen van IPM die ook al 30 jaar geleden op Nederlandse proefbedrijven te zien waren. Hoe zal het gaan met IPM nu er geen proefbedrijven meer zijn en er geen nationale voorlichting meer is (en de boer wordt voorgelicht door de industrie)? Het is een illusie te denken dat IPM nu ineens vanzelf wordt ingevoerd na 30 jaar desinteresse. Waar zijn de stimuleringsmaatregelen? Financieel, regelgevend en voorlichtend?

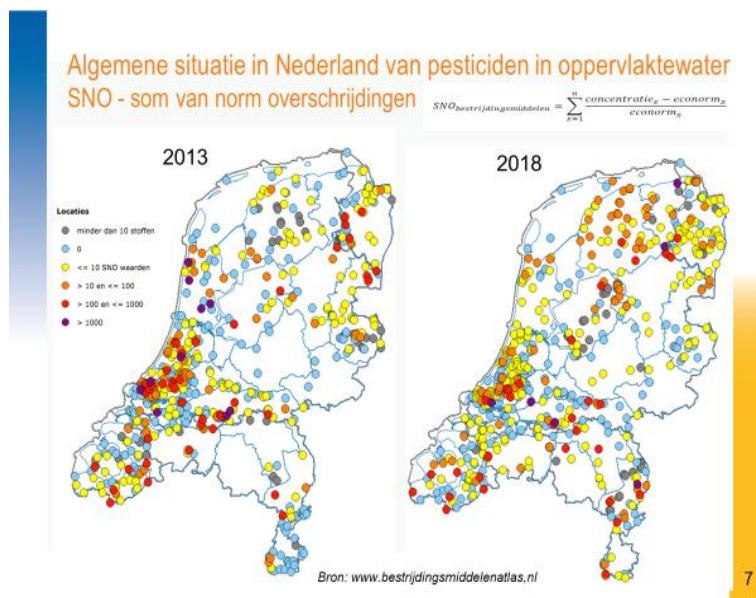

Bron: Frische T., et al. (2018). 5-Point programme for sustainable plant protection <https://link.springer.com/article/10.1186/s12302-018-0136-2>

Van 'weerbare planten en teeltsystemen' wordt een groot aandachtspunt gemaakt in het programma van de Minister, gelinkt aan Crispr-Cas, een soort genetische manipulatie. In de traditionele IPM, in de vorige eeuw nog volop gepromoot door het ministerie van Landbouw, ging het om het gebruik van bestaande resistente rassen, dit is iets totaal anders. Deze bestaande resistente rassen worden niet toegepast omdat de kilo-opbrengst vaak net iets minder is. Ze zijn echter wel beschikbaar.

3. Een landbouw 'nagenoeg zonder emissies naar het milieu'

Het meest positieve aan het plan is een 2030 landbouw 'nagenoeg zonder emissies naar het milieu'. Fantastisch. Maar van zo'n situatie zijn we nu nog mijlenver verwijderd. De helft van onze groenten en fruit is vervuild met bestrijdingsmiddelen, en een kwart zelfs met een cocktail van bestrijdingsmiddelen, soms 6 gifstoffen in een bakje tafeldruiven en wel tot 10 in een bakje aardbeien³. Onze sloten en kanalen zijn op vele plaatsen sterk vervuild met bestrijdingsmiddelen (zie kaarten hieronder uit de Bestrijdingsmiddelenatlas⁴). Er ligt een deken van gif over het hele land, onder meer door luchtvervuiling met bestrijdingsmiddelen. Oók in onze natuurgebieden. Helaas is dit punt van 'nagenoeg geen emissies' geheel zonder uitwerking gebleven in het uitvoeringsplan. Hoe kan dit voornemen dan ooit uitgevoerd worden? Van sterke vervuiling naar nagenoeg geen emissie vergt een wereldprestatie. Het is dan ook niet vreemd te veronderstellen dat van deze doelstelling niets terecht kan komen.

4. Afscheid nemen van de industriële landbouw

De olifant in de kamer is het huidige industriële, op export gericht model van landbouw met lage prijzen en weinig marges. De verheerlijking van de vrije markt en globalisering heeft gezorgd voor uniforme, vaak vrij smakeloze producten die soms beneden de kostprijs afgezet worden. Met de export vernielen we in veel gevallen buitenlandse markten en brengen buitenlandse boeren aan de bedelstaf. Meer oriëntatie op de binnenlandse markt is aan te bevelen. De consumentenprijzen kunnen daarbij best omhoog want het aandeel in het bestedingspakket van consumenten voor voedsel is totaal onnodig beneden de 10% gedaald. Met het huidige industriële landbouwsysteem veroorzaken we miljarden aan gezondheidsschade en nog meer miljarden aan verlies aan biodiversiteit, o.a. aan bestuivers. Daardoor is het twijfelachtig of het Nederlandse landbouw-

³ <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/inspectieresultaten-bestrijdingsmiddelen-in-voedingsmiddelen/documenten/consument/eten-drinken-roken/bestrijdingsmiddelen/publicaties/individuele-analyseresultaten-van-producten-bemonsterd-bij-de-belangrijkste-winkelketens-januari-2017---december-2017>

⁴ <http://www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl/atlas/1/1>

systeem wel een gezond economisch model is. Tegelijk is de macht van de bestrijdingsmiddelen industrie buitensporig groot geworden, waardoor ze alle regelgeving kan beïnvloeden en heffingen op bestrijdingsmiddelen kan tegenhouden. De overheid moet ingrijpen. Ze moet bestrijdingsmiddelen en kunstmest uitfaseren en inputs als bestrijdingsmiddelen en kunstmest zwaar belasten. Geïntegreerde teelt moet wettelijk afdwongen worden. Landbouw zou zich weer voornamelijk op de regio moeten richten. Daarnaast biologische landbouw bevoordelen door bijvoorbeeld geen BTW te heffen op biologisch geteelde producten. En bovendien minimum prijzen invoeren voor landbouw producten.

Onderstaande tabel van de Voedselautoriteit EFSA (2015)⁵ laat zien hoe de huidige industriële landbouw steeds meer uit de hand loopt (door nooit eindigende resistentie). Zo worden bijvoorbeeld gemiddeld 42 verschillende bestrijdingsmiddelen in de Nederlandse uienteelt in één seizoen gebruikt, bij de aardappelteelt 36 en bij de teelt van sla 30 verschillende middelen.

Lidstaat/gewas Data 2013 (EFSA ⁵)	Gem. aantal actieve stoffen	Gem. spuitfrequentie	Pesticide type
NL-uien	42	21	fungicide/fungicide/insecticide/groeiregulator/ kiemremmer
NL-aardappelen	36	19	fungicide/herbicide/ groeiregulator
NL-sla	30	9	fungicide/herbicide/insecticide
IT-appels	41	25	fungicide /herbicide/ insecticide/acaricide/groeiregulator
IT-druiven	37	14	fungicide/herbicide/ insecticide/acaricide
IT-tomaten	25	12	fungicide/herbicide/ insecticide/acaricide/groeiregulator
UK-appels	37	17	fungicide /herbicide/ insecticide/acaricide/groeiregulator
ES-uien	4	2	Insecticide

Het onderdeel ‘landbouw en natuur verbinden’ in het plan is misleidend. Natuur wordt begrepen als die onderdelen die het landbouwsysteem ten nutte zijn (predator insecten ed.), waarmee 99% van de natuur alsnog als niet nuttig en niet te beschermen waardig wordt gezien. Deze visie wordt al jaren vanuit de industrie gepromoot, het zogenaamde ‘*Ecosystem services for humans*’ en zal op geen enkele manier het verlies van biodiversiteit en het uiteenvallen van ecosystemen stoppen.

De aangehaalde transitie theorie is niet serieus te nemen. Die gaat uit van een overheid die niet ingrijpt. Zoals we al 20 jaar lang gewend zijn. Dat zal dan zonder twijfel ertoe leiden dat de huidige weg van schaalvergroting, industrialisering en natuurafbraak verder wordt bewandeld. Het verbieden van bestrijdingsmiddelen, het belasten van het gebruik van (deze) schadelijke middelen én subsidie beperken tot biologische landbouw zijn ingrediënten die missen.

5. Belang van agrariërs boven die van burgers gezet

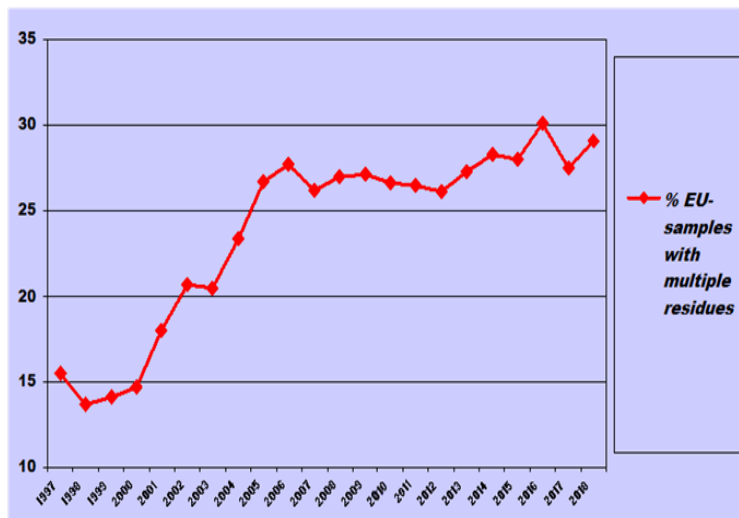
Het uitvoeringsprogramma staat bol van het belang van bestrijdingsmiddelen. Dat maakt meteen duidelijk dat de minister het bestrijden (doden) van plant en dier als de kern van haar gewasbeschermingsbeleid ziet. Veel aandacht gaat uit naar zogenaamde laag-risico stoffen. Ook weer doodmaken, hoezo is er sprake van een paradigmaverandering? De werkelijkheid is echter dat er niet veel lage-risico stoffen zijn en dat de minister er waarschijnlijk op uit is veel synthetische bestrijdingsmiddelen in deze categorie terecht te laten komen. Ook wil de minister uitzonderingen toepassen (*‘essential use’, ‘minor use’*) om ook de meest schadelijke bestrijdingsmiddelen te kunnen

⁵ EFSA supporting publication 2015:EN-846, fera. EXTERNAL SCIENTIFIC REPORT, Collection of pesticide application data in view of performing Environmental Risk Assessments for pesticides

blijven gebruiken. En ze wil acties uitvoeren om bestrijdingsmiddelen te 'behouden'. Dan kan de industriële landbouw ongestoord verder gaan.

Bij export worden ook geen vraagtekens gezet. Fytosanitaire maatregelen, bijvoorbeeld, zijn een ramp voor het milieu. De ermee gepaard gaande 'nultolerantie' zorgt voor extreem veel gebruik van bestrijdingsmiddelen. We moeten afscheid nemen van markten met dergelijke eisen. De schade door het gebruik is groter dan het economisch gewin. Nederland leent er zich voor het land te vervuilen voor gering economisch gewin.

Daarentegen wordt het recht van de burger op schoon voedsel onder het tapijt geveegd. Het plan rept van voedsel, 'nagenoeg zonder residuen op producten'. Het is niet duidelijk wat 'nagenoeg zonder residuen' betekent. Is de doelstelling geen normoverschrijding van in de regel hoge MRL (Maximum Residue Level) waarden, of voor alle voedselproducten een zeer laag residu gehalte, d.w.z. analytisch nog net aantoonbaar? Bij deze doelstelling wordt dan aangetekend dat 'het huidige hoge beschermingsniveau gehandhaafd wordt', waarmee deze doelstelling dus ook tot geen verbetering zal leiden. We blijven zitten met de helft van alle groente en fruit met een pesticide verontreinigd, en met een kwart ervan met een cocktail aan residuen van bestrijdingsmiddelen (zie grafiek hieronder, EFSA data⁶). En de bijbehorende risico's van bestrijdingsmiddelen (cocktails) voor de consumenten, met name voor zwangere vrouwen en het ongeboren kind.

PAN NL stelt voor dat in het programma de volgende punten worden opgenomen:

Doelen, jaarlijkse rapportage, heffing

- dat 50% reductie van het gebruik bestrijdingsmiddelen in Nederland in 2028 wordt gerealiseerd, en een volledige uitfasering van synthetische bestrijdingsmiddelen in 2035;
- dat het ministerie jaarlijks gebruiksdata van alle agrariërs verzamelt en jaarlijks rapporteert aan de Kamer over het gebruik in kg/ha per gewas;
- dat een heffing wordt ingevoerd voor synthetische bestrijdingsmiddelen, om te beginnen 5 Euro per kilo en geleidelijk oplopend.

Geïntegreerde teelt

- dat 'geïntegreerde teelt' wettelijk wordt vastgelegd in Nederland als een basisvereiste voor de landbouw;

⁶ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6057>

- dat het Ctgb geïntegreerde teelt als basis neemt bij toelatingen en geen bestrijdingsmiddelen meer toelaat die hiermee in strijd zijn;
- dat het Ctgb bij haar beoordeling van de effecten op niet doel-organismen (wilde dieren) altijd chronische en subletale effecten in beschouwing neemt, evenals indirecte effecten op ecosystemen;
- dat het ministerie weer onafhankelijke voorlichtingsdiensten voor geïntegreerde teelt in het leven gaat roepen;
- dat de 50% reductie wordt vertaald naar kg/ha per gewas in Nederland en gemanaged door de keten (retail) met geïntegreerde teelt, en dat de keten jaarlijks rapporteert over de implementatie en reductie.

Biologische landbouw

- dat het Nederlandse productieareaal in 2030 voor 25% volgens de regels van de biologische landbouw plaatsvindt;
- dat het ministerie een campagne gaat voeren om biologische producten te promoten;
- dat financiële steun (GLB) binnen 2 tot 3 jaar uitsluitend wordt toegekend aan agrariërs die zich houden aan de regels van de biologische landbouw;
- dat de BTW voor biologische producten wordt afgeschaft.

Nul emissie

- dat residuen van bestrijdingsmiddelen in voedsel in 2030 niet langer worden toegestaan en tot nul moeten worden teruggebracht (nul emissie, geen detecteerbare residuen), en in 2025 cocktails in voedsel verboden zijn;
- dat tot 2030 een extra veiligheidsfactor van 10 wordt ingevoerd bij de risicoanalyse om de gevaren van cocktails van bestrijdingsmiddelen (voedsel, lucht, etc.) te calculeren.
- dat er buiten de agrarische percelen sprake zal zijn van nul emissie (water, bodem, lucht), geen detecteerbare resten van bestrijdingsmiddelen of metabolieten van bestrijdingsmiddelen.

Hoogachtend,

Namens PAN Nederland

M. Mantingh, voorzitter

Voor meer informatie:

PAN Nederland
Margriet Mantingh
pan.netherlands@gmail.com
0612532813